మేడిపండు..

గోళ్ళమూడి లలిత

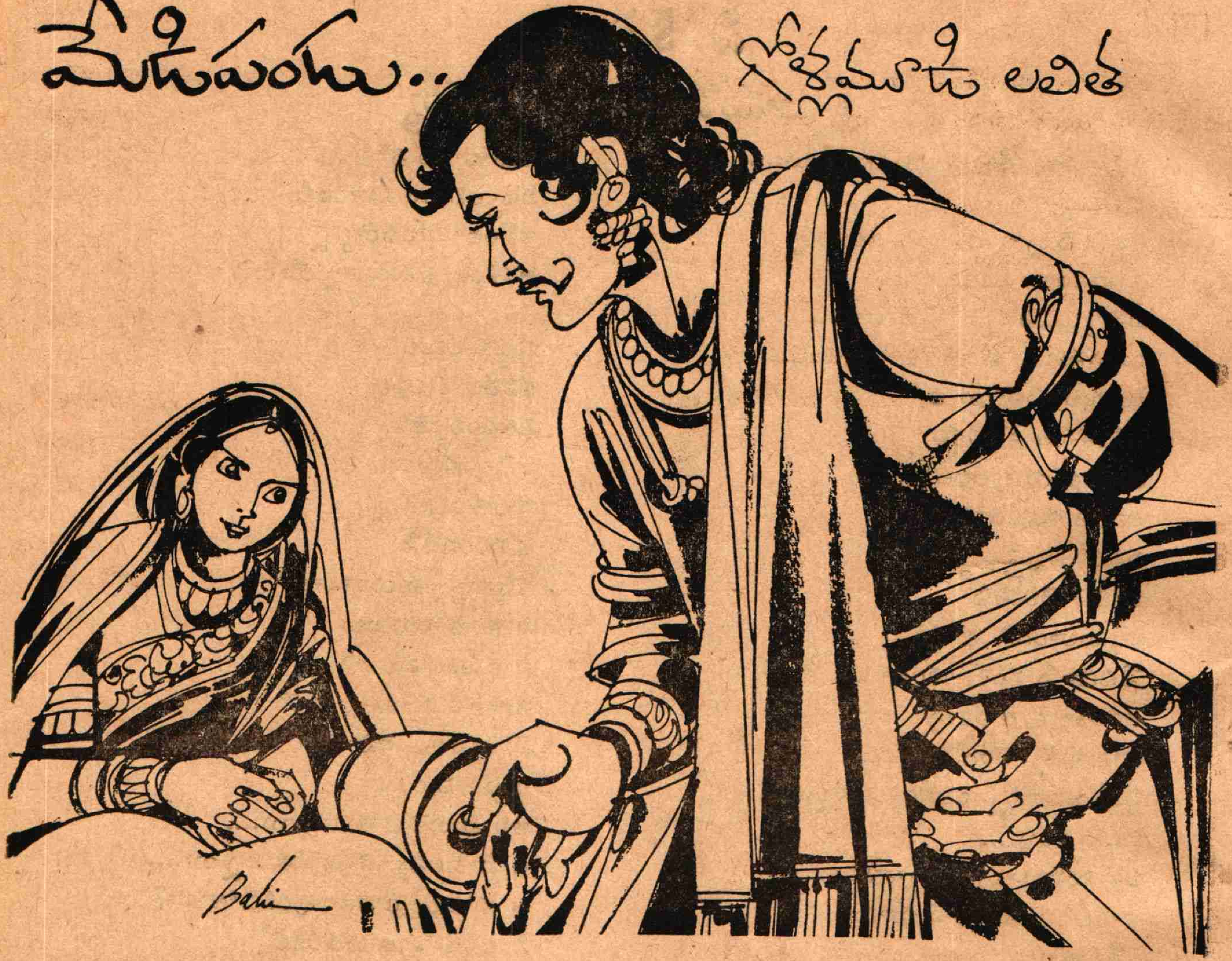

'ప్రభు, రాజమాత మందిరంనుండి దూతిక తమ దర్శనం కోసం వచ్చి వుంది.'

'తక్షణం ప్రవేశపెట్టు వెంకటా'

'రాచవేమ ప్రభువులకు వందనాలు.'

'ఎవరు? రాజమ్మా...అంతాకుశలమా? తల్లిగారు క్షేమమే కదా? ఏదేని పనిపై తల్లిగారు పంపిరా రాజమ్మా?'

'అందరూ కుశలమే ప్రభూ. రాజమాత సూరమాంబాదేవి ప్రభువులను చూడగోరుతున్నారు.'

'అటులనా. అవశ్యం రాగలమని మనవి చేయుము.'

'శలవు ప్రభు. అటులే మనవి చేస్తాను.'

* * *

'అమ్మా ప్రణామములు. మమ్ముల రానాదేశించినారట కదా. తమకు కుశలమే కదా?'

'చిరంజీవీ కూర్చొనవయ్యా. క్షేమమా నాయనా రాచవేమా?'

'క్షేమమే తల్లీ. ఏదైన ప్రజాహిత కార్యమారంభించ దలచి పిలిపించినారా? నోములు, వ్రతములు, దానములేమైన చేయ సంకల్పించారా తల్లీ?'

'లేదు వేమా. నీతోనే ప్రసంగించవలసి వుండి రాబలిచానయ్యా.'

'చెప్పండి తల్లి'

'.........'

'ఏమైంది తల్లీ చిన్నబోయినారు. ఖిన్నులై వున్నారు?'

'ఏమీ లేదు, రాచవేమా, మనసెందుకో కీడు శంకిస్తున్నది. దుస్స్వప్నాలు కలుగుతున్నవి తండ్రీ...'

'ఏ విషయంగా మీరు ఖేదపడుతున్నారు తల్లీ?'

'నా చిరంజీవి క్షేమం గురించే అని వేరె చెప్పాలా వేమా?'

'మీ చిరంజీవిని నేను క్షేమంగానే వున్నా కదమ్మా...యింకా మీకీ దిగులెందుకు?'

'నిజమే వేమా. కాని అనేక విషయాలు నా చెవి సోకుతున్నవి. వాటి పూర్వాపరాలు పర్యవసానం గురించే నాకు వ్యథ.'

'అదేమిటి తల్లీ...తమరు తవ్వించిన సంతానవారధి కాలువ యేర్పరిచానే. దానిలో యేదైన లొసగాచ్చినదా?'

'లేదు వేమా. ఆ విషయమై కాదు ..'

'మరికనేమిటి తల్లీ...సందేహించక చెప్పండి తల్లీ.'

'ప్రజల ఘోష బైటికి వినపడుతున్నదయ్యా రాచవేమా'

'ఏదో ఒక వర్గం ప్రజాఘోష యెప్పుడులేదు చెప్పండమ్మా?'

'నిజమే తండ్రీ. ఇప్పుడది బలీయమౌతున్నది. సెలయేటి జలజలలుపోయి, నదీమతల్లి రొద మించి అది సముద్రఘోష ఔతున్నది వేమయ్యా!'

'నావల్ల యే అపచారం జరిగిందో, యేమి చేయమంటారో శలవీయండి తల్లీ.'

'నీవు గద్దె యెక్కిన యీ నాలుగు సంవత్సరాలలోను అనేక కొత్త పన్నుల భారం ప్రజలపై వేస్తున్నావంటున్నారు. బ్రతుకు భారమైందని అఘోరిస్తున్నారు...'

'ఇపుడు కొత్తగా మోపిన భారమేమిటమ్మా?'

'ప్రజలు పన్నులభారంతో అణగారిపోతున్నారు. పందిరివేస్తే పన్ను. పెళ్ళిచేస్తే పన్ను, ఆఖరికి నీవు పురిటిపన్ను కూడా విధించావుట కద వేమయ్యా?'

నిజమేనమ్మా. వేసినమాట నిజమే. అది కొత్తగానే విధించిందే. కాని యింతకుముందు వారందరూ యెన్నెన్ని పన్నులు వేయలేదు చెప్పండి తల్లి. బుజ్జసుంకం, పుట్టుపేరు సుంకం, దర్శన సుంకం, పెళ్ళి సుంకం, బండి సుంకం, రేవు సుంకం, మంగలి సుంకం, ముద్ర సుంకం, వృత్తి సుంకం, బంటు సుంకం, జంతువుల పైన, యింకా యిట్లా చెప్పుకుంటూపోతే యెన్నో, యెన్నెన్నో...

'నిజమే వేమా. వీటివల్లనే మరి ప్రజల్లో అసంతృప్తి రాజుకొనేది. అది రాజి రాజి ఒక్కసారిగా ఆకాశంఅందే మంటలు ఉవ్వెత్తున లేస్తవి. విజృంభించి, దావానలమై అన్నిటిని చుట్టేసి బూడిద చేస్తుంది బాబూ. అప్పుడు ప్రభువైన నువ్వు, రాజమాతనైన నేనూ శలభాలై మాడిపోతామే కాని యేమి చెయ్యలేము వేమా.'

'తల్లీ మీరు ప్రజాపక్షంగా యోచిస్తున్నారేకాని నా పరంగా చూడటంలేదు...

'రాచవేమా...నేను ఆలోచించేది నీ పరంగా అని కాని ప్రజా పరంగా అని కాని కాదు కన్నయ్యా. కలగబోయే పరిణామాల గురించే. ఈ సుళ్ళు తిరుగుతూ తిరుగుతూ యెంతటి సుడిగుండాన్ని సృష్టిస్తయ్యో అనే. మా నాయనగారు గన్నభూపాలురు ధరణికోట నేలుతూ నాకు రాజనీతులు ఆకళింపుచేశారు. పన్నులవల్ల కోశాగారానికి నిధులు చేరటమే ప్రధాన ప్రయోజనం కాదు వేమా. దానివల్ల కలిగే సాధక బాధకాలు, కష్ట నష్టాలు కూడా పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి బాబు...

'ఐతే తల్లిగారేమంటారు?'

'నీవే ఆలోచించు వేమయ్యా. ఇదివరకటి రాజులు కొంత మంది పెళ్ళిసుంకం వేశారు. దానివల్ల కొన్ని పెళ్ళిళ్ళే ఆగిపోయినై. అది గ్రహించిన తరువాతి పాలకులు దాన్ని తీసివేశారు. పెళ్ళిపన్నుతో పెళ్ళిళ్ళు నిలిచిపోయి వుండవచ్చుకాని పురిటి పన్నుతో పురుడు అగదు కదా?''

'నిజమే తల్లీ. కాని యేమౌతుందిట?'

'ఏమౌతుంది అంటే యేమని చెప్పగలను వేమయ్యా. నీకు అప్రతిష్ట వస్తుంది. ప్రజలకు నీపై ద్వేషం కలగవచ్చు. తులువ ఎవడైనా నీపై తిరగపడవచ్చు. హాని చేయవచ్చు...

'రాచపుటలుకలకివి తప్పనిసరి కదా తల్లీ?'

'నిజమే రాచవేమా. కాని యివి నివార్యము.'

'సరే తల్లీ. నా మనసులోని వ్యథనూ కొంచెం చెప్పుకో నివ్వండి తల్లీ...'

'అవశ్యం చెప్పు నాయనా...'

'తల్లీ యీ కొండవీడు రాజ్యం ఒకనాడు చాలా ఘనమైనదే. ముప్వురు రాజులకు మోహం పుట్టించినదీ కొండవీడు. మీకూ తెలుసు. కానీ ఈనాడు నాకు మిగిలింది యెంతమ్మా? చెప్పండి? అందులో చాలా స్వల్పం. నా పూర్వీకులు యేలినదానితో పోల్చిచూస్తే యిది యేపాటిది? తాతగారు కుమరగిరిరెడ్డి ప్రభువులు తమ రాజ్యాన్ని విభజించి, రాజమహేంద్రవరప్రాంతాన్ని విడదీసి తమకు అండగా నిలుస్తారనే ఆశతో కాటయవేములకు ధారపోశారు. అదేతీరున తండ్రిగారు ఆ మిగిలిన రాజ్యాన్ని మరలా చీల్చి తమ సోదరులైన మాచారెడ్లకు కృష్ణవేణీ నదికి ఉత్తరపుదిక్కు భూభాగాన్ని ధారాదత్తం చేశారు. ఈ పంపిణీలతో కొండవీటిరాజ్యం చిక్కిశల్యావసిష్టమై క్షీణదశకొచ్చింది. క్రమేపి అర్థబలం అంగబలం అన్నీ తగ్గుతూ వస్తున్నై. ఔనా తల్లీ?...

'నిజమే వేమా. కాని...'

'వినండి తల్లీ! నన్ను చెప్పనివ్వండి. ఈ పరిస్థితులు చూసిన గజపతులు, కాళింగులు, అశ్వపతులు, సుల్తానులు. నరపతులు విజయనగరంవారు రేచులవలె అన్ని దిక్కులనుండి చుట్టుముట్టి కండ కండలుగా రాజ్యాన్ని పీక్కుతిన్నారు.

'ఇంతేకాదు. వెలమలకూ మనకూ మధ్య వున్న వైరం మీకు తెలిసిందే కదా. అది రావణాసురుని కాష్టంగా రాజుతునే వుంది. మాచారెడ్డి ప్రభువులను చంపి వారి ప్రతిమను కుమార వేదగిరి తమ తమ్మ పడగపై నిలపటం మీకు తెలుసు. దానికి ప్రతీకారంగా పెదకోమటి వేమప్రభువులు కుమార వేదగిరిని చంపి ఆతని ప్రతిమను తమ తమ్మ పడగపై నిలిపి తృప్తిపడ్డ వైనం అందరికి తెలిసిందే కదా. ఇది చూసి రెట్టించిన పగతో వెలమప్రభువు లింగమనేడు దండెత్తివచ్చి పెదకోమటి వేమప్రభువులను చంపి ఆయన ప్రతిమను తమ తమ్మ పడగపై నిలపటమే కాక వారి సింహలాంఛనాన్ని, నందకర్త పోతరాజు కఠారిని కూడా కైవశం చేసుకు తరలిపోయి నాడు. ఈ రేచర్లవారితో తలపడటానికి మనవారు సుల్తానుల సహాయం తీసుకున్నారని విజయనగరంవారు మనపై కినుక పూనారు కదా తల్లీ? ఆ కచ్చతోనే మన దుర్గాలను వశపరచుకుంటున్నారు. ఈ తీరున వీరంతా మన రాజ్యంనుంచి తలా ఒక చక్కా కొట్టుకుపోతుంటే మనకు మిగిలిందేమిటి? అతి స్వల్పమే కదమ్మా?'

నిట్టూరుస్తూ 'యెవరు కాదనగలరు వేమా?' అని తల్లి.

'ఇదేకాదు. మన పూర్వుల సంగతి మీకు తెలియనిదేముంది? పెరవారితోనేకాక పెదకోమటి వేమారెడ్లతోను కూడా యెడతెగని యుద్ధాలు చేశారు. పరాజయాన్నే పొందారు. ఈ అంతులేని యుద్ధాలతో బొక్కసం పూజ్యం అయింది. శక్తి క్షీణించింది.

'ఇంతకు సరితూగే, లేక యెక్కువగానో జరిగింది వీరి విలాసాలకు, దానాలకు చేసిన ఖర్చు. పుణ్యం పురుషార్థం అంటూ కీర్తికండూతులై దానఖండాన్ని తు.చ. తప్పకుండగా పాటించారు. సర్వదానాలు, షోడశ మహాదానాలు - తులాపురుషదానం, కనకధరా దానం, గో సహస్రదానం, కల్పతరు, బ్రహ్మాండ, హిరణ్యామేరు— ఒకటేమిటి అన్ని దానాలు చేశారు...

'ఐతే యేమిటి వేమయ్యా?'

'ఏమిటంటారా తల్లీ? వీటన్నిటికి నిరంతరం రాజకోశాగారాన్నించి నిధులు తీస్తూనే వున్నారు కదా. వీటికితోడు అగ్రహారాలు దానాలు చేశారు. వెలలేని పారితోషికాలు పంచిపెట్టారు. ఇవన్నీ వూరికే పోతాయా తల్లీ?...'

'కుమరగిరి రెడ్డి ప్రభువు రాచకార్యాలన్నిటిని కాటయవేముల చేతుల్లో వుంచి వారు కళాపోషకులై, నర్తన మందిరాల్లో, వినోదాలతో, వసంతోత్సవాలతో కాలం గడిపారు. లెక్కకు మించిన క్రీడా సరసులు, క్రీడాగృహాలు, మందిరాలు నిర్మించి కళారాధన అంటూ, రసికులమంటూ, కళోపాసకులై కాలం ధనంవ్యయం చేశారు...'

'ఇవన్నీ రాజోచిత కార్యాలే కద వేమా?'

'ఔనమ్మా. కాదనలేదు. కాని రాబడినిబట్టి వ్యయం చేయాలన్న రాజనీతి తమకు తెలియనిదా తల్లీ. ఈ సమయంలో కల్లోలం రేగింది. కాటయవేముని ఆసరాతో నిలబడిన కుమరగిరి ప్రభువువైపు కొందరు, వ్యతిరేకించి కొందరు చీలిపోయినారు. ఇదేవిధాన పెదకోమటి రెడ్డి ప్రభువు, మాచారెడ్డి ప్రభువు చీలికలు తెచ్చారు. వీరి అంతః కలహాలు రాజ్యాన్ని పెద్ద దెబ్బతీసినై. వీటివలన అంతులేని ధననష్టం, ప్రాణనష్టం కలిగింది. కుమరగిరిరెడ్డి ప్రభువు, పెదకోమటి రెడ్డి ప్రభువు యెవరి స్వతంత్రం వాళ్ళు ప్రకటించుకున్నారు. పెదకోమటిరెడ్డి ప్రభువు వారసుడుగా కుమరగిరిరెడ్డి అంగీకరించబడ్డాడు. ఈ విధమైన రాజ్యవిభజనలు అంతఃకలహాలు దేశాన్ని ఆర్థికవ్యవస్థను యెంతగా కుంగదీస్తయ్యో మీరూహించలేరా తల్లీ? రాజకీయ బలహీనత యేర్పడ్డది. కాటయవేముల ననుసరించి తరువాత వారు ఆనువంశికంగా వస్తున్న సచివులని, సిబ్బందిని తొలగించి వారి ఆశ్రితులను నియమించారు. వీరికి ఆ అనుభవం, లోతుపాతులు మృగ్యం. పాలనా యంత్రాంగంవల్ల రాజ్యం బలహీనమైంది.

'ఇక వీటిని మించినవి వసంతోత్సవాలు. అందరూ కర్పూర వసంతరాయళ్లే గద తల్లి. అనవేమారెడ్డివారూ వసంతరాయలే. కుమరగిరిరెడ్డి ప్రభువులూ వసంతరాయలే. అవచి తిప్పయశ్రేష్ఠి తేవటం వీరు వాటిని ఖరీదు చేయటం పరిపాటై పోయినది. పన్నీరు యేరై ప్రవహించింది. కస్తూరి గాలిలో నిండి వూపిరి ఆడనిచ్చేది కాదంటారు. మంచి గంధం తెరలు తెరలుగా గాల్లో లేచి పడుతూ వుండేదని ప్రతీతి. పునుగుజవ్వాదులకు మితిలేదు. కస్తూరి, కుంకుమ, ఘనసారం బళ్ళతో తెప్పించి వాటికొక సుగంధశాలనే కట్టించారు గుర్తుందా అమ్మా?'

'ఉన్నది తంద్రీ వుంది' అని నిట్టూరుస్తుంది.

'ఈ వసంతోత్సవాలలో భూమీ ఆకాశం సుగంధ పరిమళాలతో నిండిపోయేది. అనవేమారెడ్లు 'ఘనసార కస్తూరి కాదివస్తు విస్తార విరచిత అపూర్వవిభవ' అన్న పేరు పొందారు. కుమరగిరి రెడ్లు సాక్షాత్తు కర్పూర వసంతరాయలే. పెదకోమటి వేములు వీరి అడుగుజాడల్లోనే నడిచారు కదా?'

'ఔను వేమయ్యా' అని తల దించుకుంది.

'అలనాటి వసంతోత్సవాలలో మన్మధపూజలు యెంత ప్రాము ఖ్యమో, వాటిలో స్వర్ణప్రతిమలు చేయించి పూజించటం, దానం చేయటం రివాజు. ఆ ఉత్సవ సమయాల్లో కర్పూర శలాకలపడగళ్ళ వానలు, పన్నీటి వర్షాలు అంటే అతిశయోక్తి కాదు. దారులన్నీ పన్నీటితో తడిసి జారుతూ, కర్పూర పడగళ్లతో కప్పబడి వుండేవి. ఈ వీరభోగ వసంతరాయళ్ళు కర్పూర శలాకలను ప్రజలపై వెద జల్లే వారు. వీటితోపాటుగా మంచిముత్యాలు, మొహర్లు, రత్నాలూను. రాజుల సొమ్ము రాళ్ళపాలన్న మాట నిజమైంది.'

'ఇక వీరి నాట్యశాలల నిర్మాణానికి, నాట్యగత్తెలకి, వారి ఖర్చులకూ మితే లేదు. రాచకార్యాలు కూడా విసర్జించి కళాపోషకులై గడిపేవారు. కుమరగిరిరెడ్ల చివరికాలంలో దేశంలో విపరీతమైన కరువు, కాటకం దేశంలో వ్యాప్తి చెందింది. గుర్తుందా తల్లీ. దాని ఛాయ పన్నెండేళ్ళదాకా పోలేదు కద."

'ఈ పరిస్థితుల్లో నేను గద్దె యెక్కేవేళకు యేమి మిగిలింది తల్లీ-?...జీర్ణశిధిలాలు తప్ప? ధనాగారం వట్టిపోయింది. చేతుల్లో చిల్లిగవ్వ లేదు. ఏమి చెయ్యగలను. ఏమి చెయ్యమంటారు. పన్నులు వేయక తప్పలేదు. ఈనాడు కొండవీటిరాజ్యం కేవలం మేడిపండు...

'నాయనా వేమా...నువ్వు చెప్పింది ఏదీ కాదనలేను తండ్రీ! కాని ఒక్కటి గుర్తుంచుకోవాలి. నీవు విసిగి వేసారి వున్నట్టే ప్రజలు కూడా విసిగి, వేసారి జీవితం గడపటమే దుర్లభం అనుకుంటున్నారు నాయనా. మోయలేని బరువులతో కుంగిపోయినారు. పోతున్నారు. ఈ పేరుకుపోయిన కసి, అక్కసు, నీపై తీర్చుకోవటానికి చూస్తారు. అవకాశం కోసరం వేచివుంటారు. అదే నా భయం, దిగులూ తండ్రి. ఈ తల్లి ప్రాణం ఓర్చలేక, నీకు హితవు చేయా లని చూస్తున్నాను. నీకేదైనా కీడు సంభవించవచ్చునన్న వూహ కూడా భరించలేకుండా వున్నాను. నా మనసెందుకో కీడు శంకిస్తు న్నది. భయాందోళనలు కలుగుతునై. నా మాటవిని యీ పురిటి పన్ను తొలగించు వేమా'.

'సరేనమ్మా ఆలోచిస్తాను. మీ సంతోషమే నాకు రక్ష, బలం.'

'ఆలోచిస్తానంటే కాదు వేమయ్యా. నేడో రేపో దాన్ని రద్దు చేయాలి.'

'మీ మాట కాదనగలనా తల్లీ. అవశ్యం చేయగలను. నాకు శలవా మరి.'

'నా తండ్రి నూరేళ్ళు వర్ధిల్లాలి. వెళ్ళిరా కన్నయ్యా!'

* * * *

'అమ్మగారూ...'

'ఏమిటి రాజీ యేమి వార్తలు?'

'ప్రభువులు అత్యవసర పనిపై నగరువీడి వెల్తున్నారట! రెండుదినాలలో రాగలమని, వచ్చిన వెనుక రాజమాతవారు అనతిచ్చి నటుల చేయగలమని మనవి చేయమన్నారు.'

'అయ్యో. కుమారుడెంత పనిచేసినాడే రాజీ. నా సలహా పాటించకుండగనే నగరు విడిచి వెళ్ళినాడా వేమయ్య. ఏమి చేయలేని దానైపోయానే రాజీ. అంతా ఆ భగవంతుడి దయ యింక!'

* * * *

'రాజీ...ఆ కలకలం యేమిటే?'

'ఏమి చెప్పను తల్లీ. ప్రభువుల పరిచారకుడు బలిజ సవిరము ఎల్లయనాయకుని భార్య ప్రసవించినదట.'

'ఆఁ...ప్రసవిస్తే...'

'పురిటిపన్ను చెల్లించవలసినదని రాజభటులు బలిజనాయకుని వేధిస్తున్నారు.'

'అయ్యోయ్యో. భయపడినంతా జరుగుతున్నదే రాజీ. వేమయ్య యెందుకు యీ విషయంగా నిషేధాజ్ఞలు ప్రకటించకుండగా నగరు వెడలినట్టు. వెళ్ళి రెండు దినములు దాటుతున్నవి కదుటే రాజమ్మా?'

'ఔను తల్లీ. ఈ రోజు రావచ్చునన్నారు.'

'రాజీ ఆ కలకలం యింకా పెద్దదౌతున్నదే. ఎవరినైన పంపి కారణం తెలుసుకో. కాదే నీవే వెళ్ళి త్వరగారా. మనసు పిరికి బారుతున్నది. ఏమి కానున్నదో...'

'భయపడకు తల్లి. ఇప్పుడే రాగలను.'

* * * *

'తల్లీ...అమ్మా...అంతా'

'ఏమిటే రాజీ...యేమైందే. ఆకులాగా వణికిపోతున్నావు యేమైందే రాజమ్మా...ఆ సేవకులు యెవర్నో లోపలకు మోసుకొస్తు న్నారు...చెప్పవే...'

'ఏం చెప్పను తల్లీ...ఆ బలిజ ఎల్లయ నాయకుడు తిరగబడి, ముత్యాలమ్మ గుడిపద్ద ఆవేశంతో...'

'ఆఁ ముత్యాలమ్మ గుడిపద్ద యేమైందే రాజీ...'

'ఊరినుండి నగరుకువస్తున్న ప్రభువును...ప్రభువులను... పొడిచాడు తల్లి.'

'ఆఁ...'

'తల్లీ మూర్ఛపోయినావా? నీ ప్రాణాలే పోతే మంచిదేమో తల్లీ. భగవంతుడు నీకా వరం యివ్వాలి. ఇస్తాడు కూడానమ్మా!'